

Skupščina občine Škofja Loka je 6. oktobra 1971 sklenila, da proglasi Franceta Planina za častnega občana zaradi njegovega muzejskega in kulturnega dela. Na slavnosti 7. oktobra mu je predsednik skupščine Zdravko Krvina podelil diplomo, umetniško delo slikarja Ive Šubica. Predsednik muzejskega društva dr. Pavle Blaznik mu je izročil veliko srce iz loškega kruhka in imel tale slavnostni nagovor:

Cas teče brezobzirno, leta se neusmiljeno nabirajo. Zdi se mi, da je bilo včeraj predvčerajšnjim, pa je vendar že poteklo deset let, ko smo se zbrali v skromni, toda pristrčni domačnosti odborniki loškega Muzejskega društva, da stisnemo roko ob življenjskem jubileju svojemu najbolj delavnemu tovarišu, našemu dragemu Francetu Planini.

Spoštovani jubilan, katerega rod je tako trdno zasidran na loških tleh, da ga je mogoče zasledovati v teh mejah prav v 17. stoletje, se je rodil 29. septembra 1901 na Lontrgu št. 70, od koder se je s starši še v nežni mladosti preselil v Blažovo ulico. Pet let je trgal hlače po šolskih klopih v petrazredni deški ljudski šoli v sedanji Klobovsovi ulici. Gimnazijo je študiral v Kranju (1912—1920). Bil je vzoren dijak, saj je izdelal vse razrede z odliko, ki se ji tudi pri maturi ni izneveril.

Ze v otroških letih je kazal izredno zanimanje za knjige, jih vneto prebiral in si že kot gimnazijec ustvaril zajetno knjižnico. Zgodaj je začel kazati nadarjenost za pisanje. Spričo njegovega navdušenja za literarno delo so mu sošolci zaupali urejevanje dijaškega lista »Naše pismo«. Vse je kazalo, da se bo po končanih gimnazijskih študijah posvetil slavistiki. Toda že od otroških let dalje so Franceta privlačevale tudi naravne lepote. Se kot šolarček je pogledal čez ozke loške meje v širši svet in to zlasti na semnjih, kamor je tako rad spremljal svojega očeta. Ko so po končani vojni odpadle pregraje, ki so nas gimnazijce stiskale dolga leta, smo se v mladostni zagnanosti navduševali predvsem za hribolastvo. Dobro se spominjam naše prve večje ture, ki nas je vodila 1919 na Stol in naslednjega leta na Triglav, kamor smo se vračali potem leto za letom. V navdušenju nad naravnimi lepotami in zanimivostmi se je France po maturi odločil, da se posveti študiju zemljepisa in prirodopisa. Vpisal se je na filozofsko fakulteto v Ljubljani; med njegovimi akademskimi učitelji je bil tudi botanik — Ločan prof. dr. Franc Jesenko. Še pred absolutorijem se je France zaradi poglobitve študija napotil v München, kjer je poslušal med drugim prof. Drygalskega, znanega vodjo nemške ekspedicije v antarktična morja. Trdno podkovan v svoji stroki je prejel na ljubljanski univerzi 1925 svetosavsko nagrado za seminarsko delo in kmalu nato je tudi diplomiral.

V tistih letih je bilo na Slovenskem kaj malo gimnazij. Tako je France kot mnogi njegovi sovrstniki začel s suplenturo zunaj Slovenije. Pot ga je zanesla v Liko — v Otočac, kjer je ostal dobra tri leta. Ko se je vrnil v Slovenijo, je zastavil svoje pedagoško delo v Kranju — na gimnaziji, iz katere je pred leti izšel. Nekaj let pred vojno se je preselil v Ljubljano, kjer je posvetil mnogo let pedagoškemu delu na gimnazijah. Med dijaki je bil vsesplošno priljubljen in spoštovan, saj je slovel kot odličen strokovnjak, a nič manj kot prvovrsten pedagog in metodik, ki si je znal pridobiti srca mladine.

Kaj kmalu so njegovi predpostavljeni opazili Francetove izredne organizacijske sposobnosti. Tako so ga v zadnjih letih pred vojno potegnili iz šole na bansko upravo, prva leta po vojni pa v Komisijo za ugotavljanje vojne škode na kulturnem področju oziroma v Federalni zbirni center pri ministrstvu prosvete v Ljubljani. Dve leti je bil ravnatelj Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani, vrsto let pa pomožni inšpektor za geografijo in biologijo; bil je član komisije za strokovne izpite za naziv profesor srednjih šol in komisije za strokovne izpite za predmetne učitelje; v obeh komisijah je bil izpraševalec metodike geografije.

Kamorkoli ga je zanesla službena pot, povsod je odlično opravljal vse obveznosti, ki so zahtevale celega človeka. Toda vzorno opravljanje službenih dolžnosti je bila samo ena stran njegovega udejstvovanja. Temeljitega strokovnjaka s prijetnim slogom so znale poiskati založbe in najrazličnejša uredništva. Tako je Prešernova družba izdala kot redno knjigo za 1964 njegovo delo »Slovenija in njeni kraji«, ki je opremljeno z bogatimi ilustracijami. Še istega leta je izšla pri Prešernovi družbi njegova knjiga »Slovenija — Turistični vodnik« v prikupni obliki s kratkimi opisi pokrajine, krajev in predmetov; pri vsakem pomembnejšem kraju so opisane njegove znamenitosti s podatki o bližnji in daljni okolici. Leta 1968 je sledila izpod peresa prof. Planine v založbi Mladinske knjige »Jugoslavija«; s knjigo, ki sta jo ilustrirala slikarja Jože Ciuha in Ive Šubic, je avtor v prikupni obliki približal našo državo mlademu rodu.

Kmalu po končani vojni je bil France pritegnjen v komisijo, ki je proučevala razmere v Slovenskem primorju v zvezi s turizmom; kot član komisije je napisal vrsto prispevkov, hkrati pa sodeloval v tričlanski redakciji, ki je 1952 uredila knjigo »Slovensko primorje v luči turizma«. — Nekaj let kasneje ga srečamo spet kot člana uredniškega odbora, ki je izdal brošuro »Po slovenskih gorah« (1958). — Leta 1962 je uredil knjigo »Po tujih celinah«, ki jo je priredil Odsek za geografski pouk pri Geografskem društvu Slovenije in jo je izdala Mladinska knjiga. — Več let je pa angažiran kot eden glavnih sodelavcev dr. Romana Savnika pri izdaji »Krajevnega leksikona Slovenije«, katerega prvi del je že izšel (1968), drugi del je pa tik pred izidom.

Kdo bi mogel naštetati vse članke, ki so izšli izpod peresa prof. Franceta Planine tako v znanstvenih revijah (Geografski vestnik, Geografski obzornik, Biološki vestnik) kot v časopisju, v katerem zna naš jubilar v tako prijetni obliki popularizirati znanstvene izsledke (Pionirski list, Turistični vestnik, Planinski vestnik, Obzornik, Proteus)!

Prof. France Planina si je pa ustvaril sloves tudi kot kartograf, ki je deloma sam, deloma v sodelovanju, zlasti z dr. Valterjem Bohincem, narisal oziroma priredil celo vrsto kart in zemljevidov. Širokim krogom sta znana ročni in stenski zemljevid Jugoslavije, ki ju je skupno z Bohincem priredil naš jubilar in sta bila v petdesetih letih uvedena v vseh šolah v državi, pa avtokarti Slovenije in Jugoslavije ter turistično-prometni zemljevid Ljubljane, ki so izšli tudi z njegovo izdatno pomočjo. Planinci s pridom segajo po zemljevidu Julijskih Alp ter Karavank in Kamniških Alp, ki ju je tudi pomagal prirediti prof. Planina. Zelo dolg je pa seznam kart, ki jih je samostojno priredil in izrisal neumorni profesor kot-ponazorila k raznim znanstvenim razpravam in drugim publikacijam.

Vse naštetu delo kaže, da je ime prof. Franceta Planine vpisano v vrsto slovenskih kulturnikov velikega formata in da je rodno mesto lahko upravičeno ponosno na svojega velikega sina. Toda ne le ponosno, jubilaru je tudi dolžno globoko zahvalo, kajti France je svoje velike sposobnosti v izdatni meri posvetil prav mestu Skofji Loki in celotnemu loškemu ozemlju.

Ni treba še posebej poudarjati, da je prof. Planina pravi ustanovitelj loškega muzeja, po katerem je danes Skofja Loka znana daleč prek naših meja. Kot dobrega

organizatorja so ga namreč loški obrtniki, ki so 1936 priredili veliko obrtno-industrijsko razstavo, naprosili, da jim v posebnem prostoru uredi zgodovinski oddenek loške obrti. Tako je zbral razen posameznih umetnih izdelkov predvsem vrsto cehovskih rekvizitov, ki so jih loški obrtniki skozi stoletja hranili na svojih domovih. Bogata in skrbno urejena zbirka je vzbudila tako izredno pozornost, da se je zdelo »loškemu profesorskemu cunfту«, ki se je vsako leto na koncu velikih počitnic sestajal, pravcata škoda, če bi z muko zbrane predmete zopet razkropili po hišah in jih spravljali v nevarnost, da se sčasoma porazgube. Tako se je porodila misel o ustanovitvi stalne zbirke — loškega muzeja. Ob tej priliki bi rad poudaril, da je bil glavni pobudnik prav naš jubilar, ki je sestavil vlogo na občinsko upravo in skrbno pazil, da bi zamisel že v osnovi ne zamrla. Na njegovo iniciativo je bilo ustanovljeno Muzejsko društvo, ki je postalo glavno gibalno dane zamisli. France je bil in ostal društvu najtrdnjejši stebel skozi desetletja vse do danes, ko opravlja funkcijo podpredsednika. Je najbolj agilen član odbora, ki sodeluje desetletja na sejah kot nepogrešljiv strokovnjak, iniciator in organizator.

Pri zbiranju predmetov je od samega začetka glavna teža dela slonela na njegovih ramenih. V veliko zadoščenje mu je bilo, ko je po treh letih neumornega dela stvar toliko dozorela, da je bilo mogoče tik pred vojno odpreti muzejske zbirke, kjer je pri urejanju levji delež spet odpadel na pleče našega Franceta. S kakšno zavzetostjo je bil pri muzejski stvari, dokazuje že samo podatek, da je ob prihodu Nemcev v Škofjo Loko še pohitel iz Ljubljane v rodno mesto — v muzej, kjer je prav na dan, ko so na Placu prisiljeno sprejemali Nemce, kot društveni gospodar reševal važnejše loške dokumente pred okupatorjem. In ko je bilo konec vojne vihere, ga spet najdemo v Loki, kjer je ves razpoložljivi prosti čas posvečal muzeju, mu urejal in izdatno dopolnjeval zbirke. Ob pridobitvi novih prostorov v puštalskem gradu 1946, pa ob preselitvi muzeja na loški grad 1959 je bil pri urejanju zbirk spet kot društveni gospodar osrednja oseba, na katero se je bilo mogoče povsem zanesti. S finim estetskim čutom je obakrat odlično sodeloval pri novih postavitvah predmetov, hkrati pa skrbel za obogatitev zbirk z novimi pridobitvami. — Nudi se mi prilika, da pribijem tole. Verjetno bi bil po vojni v Škofji Loki kot drugod po Sloveniji ustanovljen muzej, ki bi bil vsebinsko podoben desetinam drugih. Toda ta muzej bi bil neprimerno revnejši in še zdaleč ne bi bil kompleksen, ki naj bi predstavljal loško pokrajino in življenje v njej skozi stoletja.

Ves predan svojemu rojstnemu kraju in loškemu ozemlju zna prof. Planina dati svojim zamislim tudi potrebno publiciteto. Njegova je predvsem zasluga, da je loški muzej že zgodaj postal znan daleč zunaj ozkih meja, saj ga je s številnimi članki informativno približal javnosti. Loškemu ozemlju je posvetil celo vrsto svojih del. Pred vojno je skupaj z dr. Rudolfom Andrejko uredil danes že težko dosegljivo publikacijo »Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj«. Zlasti pa so številni njegovi prispevki, ki jih je napisal po vojni. Naj omenim predvsem obe danes že razprodani brošuri, ki ju je izdala Mladinska knjiga — »Škofja Loka z okolico« ter »Poljanska in Selška dolina«. Obe knjižici sta pisani v zelo prijetnem slogu in približujeta bralcu loško ozemlje v vsakem pogledu, saj sta opremljeni z ustreznimi kartami in vrsto fotografij, ki jih je v veliki meri posnel avtor sam. Zase je izšel ponatis »Loški grad in muzej«, ki obravnava na kratko loško zgodovino in muzejske zbirke. Samostojno je pred leti izšel zemljevid »Škofjeloško ozemlje in soseščina«, ki zajema z izjemo Dovjega celotni teritorij nekdanjega loškega gospostva.

Posebno veliko skrb posveča jubilar Loškim razgledom. Saj ni letnika, v katerem ne bi srečali njegovega imena. Z vrsto člankov je odkril loško ozemlje z najrazličnejših vidikov, ne manjka pa tudi prispevkov, kjer razvija načelna vprašanja, ki veljajo v veliki meri kot smernice muzejskega dela v Škofji Loki. Ko je pred leti dr. Branko Berčič zaradi prezaposlenosti odložil glavno uredništvo, je France prevzel poleg drugega še to dolžnost. Z elanom, ki mu ga ni para, se je vrgel tudi na to delo. Neumorno zbira prispevke, ki jim mnogim daje obliko; mučne korekture hoče v celoti opravljati kar sam, da se tako izogne zamudam; materialno vprašanje rešuje deloma z organiziranjem sodelavcev, v veliki meri pa kar sam, ko trka osebno na vrata posameznih podjetij. Uspeh tega dela najbolj ponazarjajo Loški razgledi sami, ki se jim krepe vrste sodelavcev, obenem pa narašča število naročnikov tako domačinov, kakor tudi zunanjih interesentov, saj presega marsikateri članek loški okvir.

Silno privlačni so za loške muzealce-muzejski izleti, ki jih je začel po vojni organizirati naš odbornik Lovro Planina, strokovno vodstvo pa je od vsega začetka pripadalo našemu Francetu Ko so Lovra začele izdajati noge, je France vse breme izletov prevzel v svoje roke. Kdo bi mogel imeti evidenco čez vsa muzejska potovanja. Saj niso izjema leta, ko je vodil France Ločane tudi po trikrat v isti sezoni. Z njimi je obredel tako rekoč vse kraje Slovenije, kjer premorejo muzeje, pot pa ga je zanesla tudi daleč prek naših meja. Neka posebnost so ti loški muzejski izleti. Vsako potovanje je skrbno pripravljeno. Smer je izbrana tako, da vidijo udeleženci kar največ. Vso pot jim France kot dober poznavalec sproti prijetno razlaga posebnosti in znamenitosti pokrajine in krajev na način, ki prinaša mnogo novega tudi razgledanim udeležencem. Brez pretiravanja lahko trdim, da tako skrbno organiziranih potovanj ne more oskrbeti še tako dobro urejena agencija.

Kot loški javni delavec se prof. Planina udeležuje tudi na drugih poljih. S posebnim priznanjem je treba omeniti zlasti njegovo sodelovanje v svetu za urbanizem, kjer s svojim treznim preudarkom in z izrednim poznavanjem snovi odlično pomaga ščititi loške znamenitosti pred nevarnimi posegi, ki so jim sicer slovenska naselja tako nevarno izpostavljena.

Ne samo loško Muzejsko društvo, marveč vsi Ločani v širšem smislu besede moramo biti našemu dragemu jubilaru hvaležni za njegovo veliko ustvarjanje. Veliki oblikovalec naše kulture ni nikoli iskal samega sebe — vedno je bil le v službi naroda, iz katerega je izšel. Prav posebno pa se je vrgel v delo za loško ozemlje v zadnjih letih, ko se kot upokojenec brez pokoja vrača teden za tednom v svoj rodni kraj. S pravcato zagrizenostjo in s trmasto vztrajnostjo se potencirano razdaja za ideale, ki jim služi vse življenje. Z željo, da bi naš slavjenec izpolnil vse številne načrte, mu ponavljamo voščilo, ki je staro deset let, a je še vedno aktualno.

Ad multos annos — kličem Ti v voščilo.

Da bi Ti zdravje služilo najbolje,
mladostno bodi vedno dobre volje,
usiplje naj se sreča Ti obilo!

Ljubiti Loko — to naj bo vodilo
Ti še vnaprej; zato muzejsko polje
ostani trajno Tvoje delovno okolje —
skrbno to moje je priporočilo.

Agilen kot doslej muzeju bodi,
neštetim žrtvam nove še dodajaj,
nam stoj ob strani, prosim, vsepovsodi!

Okretno v nove misli nas navajaj,
s podjetnostjo k uspehom novim vodi,
pa stalen član pri sejah nam ostajaj!

Pavle s Podnun